D. D.

DISSERTATIO BOTANICO-MEDICA,

IN QUA

FUNGUS MELITENSIS,

CUM

CONSENS. EXPERIENT. FACULT. MED.

IN ALMO UPSAL. LYCÆO,

PRÆSIDE,

VIRO NOBILISSIMO ET EXPERIENTISSIMO

DN. DOCT. CAROLO LINNÆO,

EQUIT. DE STELLA POLARI, ARCHIATR. REG. MED. ET BOTAN. PROFESS. ACAD. UPS. HOLMENS. PETROPOL. BEROL. IMPERIAL. LONDIN. MONSPEL. TOLOS. FLORENT. SOCIO,

PUBLICÆ VENTILATIONI PROPONITUR

a

JOHANNE PFEIFFER,

HOLMENS.

ALUMNO REGIO.

IN AUD. CAROL. MAJ. D. XX. DEC. A. MDCCLV.

H. A. M. S.

UPSALIÆ, Excud. L. M, HÖJER, Reg. Acad. Typogr.

S:Æ R:Æ M:TIS

SUMMÆ FIDEI VIRO,

Regis Regnique Svio-Gothici

SENATORI,

Regiorum Ordinum

EQUITI

ET

COMMENDATORI,

Illuſtriſſimo atque Excellentiſſimo

COMITI ac DOMINO,

DN. CLAUDIO STROMBERG,

MÆCENATI INDULGENTISSIMO.

Verecunda. Mente.
Timidoque. Greſſu.
Ad. Tua.
VIR. EXCELLENTISSIME.

Juve-

Juvenilis. Mea. Muſa. Prorepit.
Pulvinaria.
Plantam. Offerens.
Vile. Admodum. Munus,
Sed. Vero. Animadverti.
Pietate. Non. Pretio.
Divos. Commoveri.
In. Te. Quidem.
HEROUM. ILLUSTRISSIME.
Aviti. Stemmatis. Decus.
Summi. Muneris. Splendorem.
Aulæ. Et. Curiæ. Inſignia.
Sed. Et. His. Majora.
Admiratur.
Virtutem. Atque Scientiam.
Quarum. Illa. Comem.
Hæc. Comitem.
Fecerunt.
TU. Vero. MÆCENAS. EXCELLENTISSIME.
Quem. Univerſis. Aditum. Præbes.
Mihi. Uni. Ne. Deneges.
Sunt. Quas. Tacere. Vetat. Religio.
Aliæ. Multæ. Adorandi. TE. Cauſſæ.
Gratiam. Loquor.
Præſidium. Beneficia.
In. Paternam. Domum.

Colla-

Collata.

Æmula. Ergo. Meorum. Studia.

In. TE. UNO. Impenſe. Prædicando.

Qua. Poſſum. Ratione. Ut. Imiter.

Hanc. Chartulam.

Statuæ. Perennaturæ.

Niſi. Exilitas. Prohibeat.

Vicem. Subituram.

TIBI. Conſecrare.

Volui. Debui.

ILLUSTRISSIMI ATQUE EXCELLENTISSIMI

NOMINIS TUI,

cultor devotisſimus,

JOHAN. PFEIFFER.

I. N. J. C.

§. I.

EX tanta, quantam alma Natura liberaliter nobis conceſſit VEGETABILIUM copiam, non omnes ſimul & ſemel, ſed ſenſim, tam ratione multitudinis, quam ſpecialis earum ſtructuræ indolisque, detectas fuiſſe deprehendimus. Prius quod attinet, aliæ reperiuntur plantæ, quæ per totam Europam ſponte creſcunt, & a Tornoa Romam usque diffuſæ ſunt v. g. Alſine media; aliæ vel ſumma cacumina, vel valles retortas, vel etiam radices montium Alpicorum Riphæorumque amant: aliæ viciſſitudines frigoris & caloris, umbrasque veris nocturnas, vel ſolis flammas diurnas, nunquam patiuntur, ſic Rubus arcticus, Norlandenſibus & Canadenſibus perfamiliaris, vix ac ne vix quidem fert clima Upſalienſe, multo minus illarum regionum, quæ magis auſtrum ſpectant; aliæ nec calorem urentem æſtatis, nec frigus intenſum hyemis tolerant, utpote Oliva; aliæ demum loca potiſſimnm occupant paludoſa v. g. Rubus Chamæ-

morus, Andromeda polifolia, Helonias, Aletris, Sarracena, &c. quarum culturam hortenſem nondum rite didicerunt Botanici. Poſterius vero ſi reſpexeris, omnino fatendum eſt, minimas plerumque plantas perſpicaciſſimis Botanicorum oculis diutius ſeſe ſubduxiſſe; quales ſunt Montia fontana, Queria hiſpanica, Minuartia dichotoma, campeſtris & montana, Lœflingia hiſpanica, Centunculus minimus, Tillæa aquatica & muſcoſa, Lyſimachia Linum ſtellatum & quæ ſunt reliqua.

Quædam vero difficilius a ſe invicem internoſcuntur, propter majorem quam referant ſimilitudinem. Hinc omni oculorum acie opus eſt ad diſtingvendum Gramina, Filices, Muſcos, Algas, Fungos, quorum in numerum referre licet plantam Cynomorium dictam, quippe quæ cum ultimis allatis maximam habet conformitatem.

§ II.

Plantarum quædam PARASITICÆ dicuntur, quia vix niſi una cum aliis plantis radicant, quibus quaſi inſertæ atque inſititiæ ſuccum ſui nutrimenti ex hoc ipſarum ſtamine adſcititio aptum & præparatum hauriunt, quibus plantandis, & ad fructificationem perducendis, Botanicis omnis movendus eſt lapis. Dividuntur vero hæ in tres potiſſimum phalanges: Prima eſt earum, quæ radices ſuas corticibus aliorum fruticum infigunt, & repentes, quocunque loco id fieri poſſit, easdem habent intertextas, ſuccumque, hirudinis inſtar, totius plantæ eliciunt. Huc referuntur: *Hedera helix*, *Rhus radicans*, *Bignonia radicans*, *Cacti ſcandentes*, *Epidendrum Vanilla*, *Pothos ſcandens*, *Cuſcuta europæa*, *Caſſytha filiformis* &c. Secundi ordinis ſunt, quæ radice penitus carentes, unicum tantum locum arborum occupant, & rami aut traducis inſtar, cum ipſo arbore unum totum efficiunt, veluti: *Viſcum album*, *rubrum*, *purpureum*, *Opuntioides*, *verticilla-*

ticillatum, *Tillandſiæ*, *Renealmiæ*, *Aſplenium nidus* & variæ *Filices* Indicæ, *Lichenesque* Europæi. Tertia denique claſſis Paraſiticas terreſtres comprehendit, quæ non niſi aliarum radicibus ſe inſerunt, & quamvis id habent commune cum reliquis plantis, quod e gremio terræ erumpere videantur, nihilo tamen minus non progerminant, ſed omni carent vigore, niſi in quantum cum aliarum radicibus cohæreant adunatæ ſub terra, quæ affixas ſucco quam maxime ſibi convenienti nutriunt, ut *Monotropa hypopithys* & *uniflora* e radicibus Pini creſcentes, *Aſarum Hypociſtis* e radicibus Ciſti oriunda, *Orobanche* e radicibus Piſi aut aliorum fruticum erumpens, *Cynomorium* & qua partem *Latbræa clandeſtina* & *Squamaria*. Magna harum pars, præſertim earum, quæ tertio poſuimus loco, id ſibi habent ſingulare, quod foliis omnino careant, & ſi forte rudimenta foliorum appareant, ut plurimum colorata ſunt, uti a Botanicis nuncupantur, non viridia, veluti reliquarum folia, ſine dubio a Sapientiſſimo Creatore ita inſtructæ, quod ſub umbra arborum ortum ducant, nec in aprico ſint poſitæ. Par quoque eſt ratio plantarum in cellariis eductarum, vel quæ lumine diei quavis alia ratione deſtituantur, nimirum quod nullam foliorum viriditatem præ ſe ferant. Plantæ vero foliis viridibus inſtructæ, ſi loco quodam clauſo, aut viridiario obſcuro fuerint incluſæ, folia amittunt & prorſus nudæ evadunt; hinc *Hypociſtis*, *Hypopithys*, *Orobanche*, *Squamaria*, *Anblatum*, *Cynomorium*, maximam Botanicis movent admirationem, quod non uti reliquæ plantæ, viridibus inſtruantur foliis.

§. III.

Tot inter plantas recentiori ævo detectas & admiratione dignas, CYNOMORIUM unica fere fuit, cujus perſpicacior contemplatio, ad inveſtigandam & deſcri-

bendam ſtructuram ejus ſingularem atque virtutem, attentiorem me fecit; ſtructura enim a reliquis gaudet diverſiſſima, utpote quæ imaginem Fungi potius habet expreſſam, quam herbæ, ad quam tamen omni jure referri debet. Colorem habet, quoad omnes partes, rubicundum & ſangvineum, qualem nunquam penes reliquas vidi plantas; virtutem ultimo ſi reſpiciendum, maximum efficaciſſimumque in Machaonica arte porrigit pharmacon, licet ad hunc usque diem in Pharmacopoliis noſtris nondum viſa, & quam plurimis Medicis noſtris practicis adhuc ignota ſit. Gratum itaque pariter ac operæ pretium duco, ſi tyrocinium quoddam medicum prima vice in lucem editurus, in gratiam Medicorum, maximumque ægrotantium commodum, plantæ hujus deſcriptionem memoriæ veſtræ L. B. ut ita dicam, reſuſcitaverim, præſertim cum penuria librorum Botanicorum rariorum laborent plerique, quibus tamen carere nunquam poteſt Medicus; qui completam hujus plantæ ſibi acquirere cupit notitiam. Equidem fateor librum hujus argumenti, a Michelio *) editum, mihi quoque deeſſe, Italico idiomate conſcriptum, cujus, omni licet diligentia adhibita, non compotem me fieri potuiſſe doleo, neſcius an in Patriam unquam fuerit invectus. Hujus vero defectum ſupplere conabor, exacte colligendo ea, quæ nobis reliqui Auctores hac de planta tradiderunt, & cenſuræ ſiſtam ſpecimina a Præfecto Inſulæ Melitenſis cum

Nob.

---

*) *P. A. MICHELII Relazione dell' erba detta da botanici Orobanche, e volgarmente ſucſiamele, fiamma, e mal d' occhio, che da molti anni, in qua ſi é ſopramodo propagata quaſi per tutta la Toſcana; nella quale ſi dimonſtra qual ſia la vera origine di detta erba, perché dannegi i legumi, e il modo di eſtirparla. Firenſe, per li Tartini. 1723. in 8:vo.*

N. D. PRÆSIDE, & Hujus iterum indultu mecum communicata.

§. IV.

SYNONYMA.

Ut dilucida primum gaudeamus hujus plantæ notitia, Synonyma inquirenda & colligenda ſunt, quorum ope hanc ab aliis facilius diſtingvere poſſumus.

Notantur vero imprimis ſequentia:

CYNOMORIUM coccineum. *Spec. plantar. pag. 970.*
Cynomorium purpureum officin. *Mich. gen. 17. tab. 12.*
Fungus mauritanicus verrucoſus ruber. *Petiv. gaz. 60. tab. 39. fig. 8.*
Fungus typhoides coccineus tuberoſus melitenſis. *Bocc. muſ. 2. pag. 69 tab. 56.*
Fungus typhoides coccineus. *Dal. pharmac. 64.*
Fungus typhoides liburnenſis. *Till. piſ. 64. tab. 25. Bocc. phyſic. 56. tab. 4.*
Fungus melitenſis. *Mat. med. 534. Act. Bononienſ. 1. pag. 158.*
Melitenſibus Heeritz tal General.
Mauritanis Turtooths Bargasham.
Trapanenſibus Sanguinaria.

§. V.

GENUS.

Quo clarior plantarum evaderet cognitio, Botanicis maxima fuit cura, diſtinctam uniuscujusque plantæ notam characteriſticam ſibi acquirere, quam partium fructificationis univerſalium deſcriptione aſſecuti ſunt. Eſt vero fructificatio nihil aliud, quam planta interna ſponte ſe pandens, & papilionis inſtar, larvam ſive pupam, intra cujus cancellos incluſa fuit, ſeſe exuens & perfectam demum atque nudam, in ſpeciei ſui multiplicationem, ſeſe oſten-

oſtendens. Interna hæc unius cujusque ſtructura eadem eſt, qua plantæ non tantum optime a ſe invicem dignoſcuntur, ſed & proximam earum formam, affinitatem, proprietatesque demonſtrat. MICHELIUS in Generibus Plantarum pag. 17. tab. 12. primus fuit, qui plantæ hujus fructificationem exactius perſcrutatus eſt, & exinde diſtinctum formavit genus. Verba Auctoris hæc ſunt: *CYNOMORION eſt plantæ ſecundariæ, aut paraſiticæ genus, quemadmodum in libello noſtro de Orobanche Florentiæ anno 1720. in lucem edito tradidimus, quod aliarum ſtirpium radicibus innaſcitur, & alitur, ut Anblatum, Clandeſtina, Hypopithys, Orobanche & ſimilia; initio ſquamis denſiſſimis tectum, poſtea dum incrementum acquirit, & ad magnitudinem ſuam pervenit, ſquamarum agmina inter ſe paullatim dilatantur, foliolis intra ſquamarum ſpatium creberrime veſtitum, inter quas emergunt flores monopetali, anomali, vomeris aut cunei turbinati forma, ex una parte cavi, altera vero convexi, ſtamine craſſiori, apice biventri inſtructi, ſed ſteriles, & calyce carentes. Embryo vero ab eisdem floribus vix ſejunctus, tuba donatus, & foliis plantæ, tamquam calyce obvolutus, abitque deinde in ſubrotundum ſemen.*

N. D. PRÆSES hac Michelii deſcriptione & figura nixus, in *Generibus Plantarum Lugd. Batav. 1737*, vel editione prima N:o 702. ſuum ſiſtit characterem, ita expoſitum:

CYNOMORIUM. *Mich. 12.*

* *Maſculini* flores in amentum cum femineis digeſti.

CAL. Amentum erectum, undique imbricatum, compoſitum *Squamis* unifloris, oblongis, erectis, truncatis, inferne anguſtatis, hinc gibbis, inde cavis.

COR. nulla.

STAM. Filamentum unicum, firmum, rectum, ſquama calycina longius. *Anthera* didyma.

* *Femi-*

* *Feminini* floſculi maſculinis mixti, in eadem planta, vixque ab iis remoti.

CAL. Amentum commune cum maſculis.

Floſculi ſquamula nulla excepti, præterquam a foliis plantæ, vices ſquamæ gerentibus.

COR. nulla.

PIST. *Germen* globoſum. *Stylus* unicus, erectus, firmus, patens, longitudine ſquamæ calycinæ. *Stigma* obtuſum.

PER. nullum.

SEM. unicum, ſubrotundum.

Poſtquam vero N. D. PRÆSES plantam acceperat exſiccatam, aqua tepida calefecit illam, qua emollita mollis ac ſuccoſa evaſit, & tanquam nuper nata, hinc detegit, Michelium in ea deſcribenda, ad minimas partes haud attentum fuiſſe, quare etiam N. D. PRÆSES in ultima *Generum Plantarum* editione, ſive *quinta*, ſub *N:o 922*, eundem characterem ſequenti modo emendavit.

CYNOMORIUM. *Mich. 12.* †

* MASCULI flores in amentum cum femineis digeſti.

CAL. *Amentum* erectum, clavatum, undique tectum floſculis. *Perianthium proprium* tetraphyllum; Foliolis tribus clavatis; quarto inferiore majore, obtuſiſſimo, canaliculato.

COR. nulla.

STAM. *Filamentum* unicum, firmum, rectum, ſquama calycina longius. *Anthera* didyma.

* FEMINEI *floſculi* maſculis mixti, in eadem planta, vixque ab iis remoti.

CAL. *Amentum* commune cum maſculis. *Perianthia* propria foliolis quatuor, clavatis, tuberculatis, germini inſidentibus, æqualibus, perſiſtentibus.

COR. nulla.

PIST. *Germen* ovatum, ſub perianthio. *Stylus* unicus, erectus,

erectus, firmus, patens, longitudine ſquamæ calycinæ. *Stigma* obtuſum.

PER. nullum.

SEM. unicum ſubrotundum.

Obſ. Vidi etiam floſculos hermaphroditos monandros, reliquis immixtos.

Quo Auctores Botanici characteres genericos eo facilius determinarent, cuicunque generi propria impoſuerunt nomina, quam ob cauſſam Michelius hanc quoque plantam CYNOMORION dixit, ut ipſe refert a Canis genitalis ſimilitudine, quia plantæ figura penem canis qualitercunque referat.

Unica tantum ſpecies hujus generis nobis adhuc cognita eſt, vanum itaque duximus, differentiam quandam adferre ſpecificam. Equidem novi *Tillium* in horto Piſano hæſitaſſe, annon inter plantas ad inferiora Europæ & ſuperiora Africæ creſcentes, plures generis hujus ſpecies exiſterent, cujus rei aſſerti eo minus ſubſcribo, quo certius mihi perſvaſum eſt, unam eandemque plantam, ſecundum varias ætates, valde mutari, adeo ut in prima ætate caulis in totum ſquamulis tegatur, quas demum, matureſcente fructu, ad ipſam usque ſpicam coarctat & ſæpe dejicit. Epitheton illud τὸ *Coccineum* plantæ huic, ut *nomen Triviale*, in Speciebus plantarum attribuitur, certe, ob ruborem totius plantæ, præter id, quod recens adhuc violenter preſſa ſuccum reddat ſangvineum. *Fungus Melitenſis*, ut nomen ejus Pharmaceuticum forte adoptari poſſit, fungus tamen non eſt, licet a Botanicis, qui primi eam perſpexerunt, hocce nomine inſignita fuit, quod nomen ab omnibus Botanices parum gnaris, communiter eſt receptum. Præterea in genere notandum eſt, nomina Pharmacopæorum, licet alieniſſima, valere ut nummi, ex conſenſu dantis & accipientis.

§. VI.

§. VI.
DESCRIPTIO.

RADIX fere nulla, ſed caulis quaſi immediate radicibus aliarum plantarum infixa, interdum juxta baſin exſerens aliquot fibrillas ſimpliciſſimas, quemadmodum bulboſæ nonnullæ ſupra bulbum.

CAULIS communiter ſemipedalis eſt, erectus, ſolidiuſculus, tenax, craſſitie digiti, & cum adhuc junior ſquamis ovatis, acutis, imbricatis, albis tectus, quas circa floreſcentiam maximam partem exuit, deponit aut contrahit, ut fere nudis ſit, rugoſus, inæqualis & totus, poſtquam exſiccatus, purpureus, quas tamen ſub terra retinet. Ceterum ſimpliciſſimus eſt caulis, ſeu ſcapus & ramis omnibus deſtitutus.

SPICA caulem terminat, ſæpe longitudine ipſius caulis, ſed craſſitie dupla ex bracteis ſeu ſquamis ovatis, purpureis, denſiſſime imbricatis, in quarum ſinu floſculi ſeſſiles hærent. Structura ut in charactere dicta.

In *Actis Bononienſibus* ſat adæquatam plantæ hujus deſcriptionem habemus: *In altitudinem ſurgit palmarem, pediculus craſſitie unciam unam æquat, longitudine tres, quatuorve; capitulum vero paullo craſſius eſt, ut minoris typhæ paluſtris clavam videatur referre. Ubi ad maturitatem venit, innumerabilibus granis, panico ſimilibus & coccinei coloris adſperſum eſt, at ſi digitis prematur, ſangvineus fere ſuccus exſtillat.*

RAJUS deſcriptionem ſuam e BOCCONE de *plantis Siculis* deſumtam ſic profert: *Palmaris eſt altitudinis, interdum major, fungum nondum explicato capituli diſco plane referens. Pediculus uncialis eſt craſſitudinis, tres aut quatuor uncias longus, ſcaber, fungoſus; capitulum etiam ipſum fungoſum, pediculo paullo craſſius, minoris typhæ paluſtris clavam aliquatenus repræſentans, quod dum viret, ſi digitis premas, veluti ſangvineum ſuccum fundit.*

Per maturitatem granis minimis innumeris exaſperatur, undique cocci colore ſplendentibus. Æſtatis munus eſt, aliis tempeſtatibus temere & fruſtra quæſieris. Folia tenuiſſima primo naſcenti adeſſe, atque maritimis fluctibus continue irrigari dicuntur.

FIGURAM a Michelio deſumſimus, qui optimam & ad vivam plantam delineavit.

§. VII.

LOCUS.

Locus vel Patria teſte TILLIO non procul diſtat a littoribus maris mediterranei, inventa quoque eſt in oris *Mauritaniæ*, ſuper radices Lentiſci, Myrti, aliorumque fruticum, & ſuffruticum paraſitica. In *Sicilia* ut Drepani, per Lampedoſam atque *Melitenſem* inſulam, ſpeciatim in ſcopulo adjacente, vulgo *Scoglio del generale*, etjam provenit, ubi ſuper Halimum, ſeu Portulacam marinam C. B.; Nunc vero circa portum Labronis, ſive Liburni, ſuper radicem Cali, ſive vermicularis marinæ arboreſcentis J. B., fuit detectum in valetudinarii veteris aggere ad meridiem, in proſpectu pontis nuncupati, *il ponte delle due Scale*, in quo ad palmarem, ſeſquipalmarem, quandoque vero ad cubitalem altitudinem, inter Novembrem, & Martium menſes creſcit, ibique decidente ſemine ſe propagat. Ceterum in Inſula Melitenſi obſervata fuit planta a Boccone, nec non in Drepani & Lampidoſæ inſulis, ac in regno Tunetano, eandem etiam e *Mauritania* habuit Petiverus. Anno 1719. in littore Liburnenſi, & deinde in Hetruriæ maritimis prope Piſanum, non procul a valetudinario obſervatus eſt. At vero BOCCONUS refert quod primum credebatur *Melitæ* propria planta, ſed quod poſtea fuerit lecta in inſula *Favignana*, ad ſalinas Traparii, & in inſula *Ronciglio*,

ut & *Tuneti*, imprimis in locis *maritimis* aqua ſalſa irroratis, ubi *germinat* Decembri, aut Januario, *floret* Aprili, aut Majo, *matureſcit* demum Julio, *ſubſtantia* carnoſa Fungis terreſtribus duriore alba, ſed exſiccatione coccinea; Adſportatur facillime ex inſula Ronzillo ubi copioſiſſime creſcit.

Nobiliſſimus Dn. *Corvinus* noſtras, Capitaneus claſſis navalis, ante annum e Melita redux, & qui plantam ſecum adduxerat ad N. D. PRÆSIDEM, fidem nobis fecit, quod unico tantum loco in inſula Melitæ adhuc creſcat, & quod Præfectus hujus inſulæ eandem militibus cuſtodiendam curet, ne adeo præſtans pharmacum ibidem penitus eradicetur & exſtirpetur, quod Magnatibus muneri offerre ſolet. Nulli dubitamus, quin Medici, quibus ſalus generis humani curæ cordique eſt, hanc plantam ſint conſervaturi, non ſolum per totam Italiam, ubi ſponte creſcit, ſed etiam per alia loca radicibus aptis dilata ferant, ut non ſolum ipſis, in uſum medicum, ejus ſat ſufficiens ſit copia, ſed etiam ut quam primum eam, ad diſſitiſſimas usque regiones transvectam gaudeamus.

§. VIII.

QUALITATES.

Planta hæcce ſuccum non ſolum continet rubicundum, verum etiam quanta quanta rubra eſt, ſi exſiccetur & pulveriſetur, *ſaporis ſtiptici* *) eſſe ſentitur. Præterea nullum ex ea perſenſi odorem, unde concludo, eam non in nervos, ſed in fibras, maſſamque ſangvineam agere,

 §. IX.

*) *Saporis amaricantis ſtiptici, lingvam adſtringentis cum auſteritate mucilaginoſa.* Bocc. muſ.

§. IX.

V I S.

Plantæ RUBICUNDÆ, ut *Radix tormentillæ*, *Sangvis draconis*, *Catechu*, *Rumex ſangvineus*, *Baccæ Rhois*, acidum plerumque continent, quod terreſtri abſorptum, vertitur in auſterum, quare etiam a Medicis in variis PROFLUVIIS SANGVINIS communiter adhibentur, quarum tamen omnium nulla adhuc detectarum, ad profluvia ſedanda, majorem ſibi palmam arripuit. Ad confirmandam ſingularem ejus virtutem in Hæmorrhagia, Dyſenteria, variisque profluviis ſangvineis, pulveris ℈j in vino rubro aſſumto, id adferre neceſſarium duxi, quod *Bocco* de *plantis Sic. p. 82.* de ea refert, quod ſcilicet adſtringat maxime, unde ei præcipua laus in cohibendis ſangvinis profluviis, cujus gratia Melitenſes ex Gaula inſula illius in pulverem ſoluti ſcrupulum aut amplius vino vel juſculo dilutum hauriunt, ducta a majoribus hac nunquam fallente medicina. Quod ulterius idem *Bocconus* in *Muſeo pag. 69.* diffuſo dicendi genere explicat, e quo primaria libabimus:

§. X.

U S U S.

Hanc herbam refert *Bocco* in Regno Tunetano contra DYSENTERIAM expertiſſimum eſſe medicamentum, cujus mentio inter primos facta fuit a J. Fr. *Habela* de *Melita*, ſed paucis; J. *Lahaſii* & J. *Ferrantes* aſſeverarunt Syrupum hujus fungi ad ℥j e melita Syracuſam allatum, aut pulveris ℈j Dyſenterias ſpecifica facultate ſuſtuliſſe, J. *Zammit* ejusque Diſcipuli Fungum ſummæ efficaciæ in Dyſenteria vix ac ne vix unquam fallente experimento deprædicarunt.

In

In ulceribus CACHOËTICIS pulverem magnopere commendat.

In SCELOTYRBE fluentibus gingivis pulverem dentifricium ex hoc fungo cum ſaccharo, moſcho, ambra, ſummis extollit laudibus.

In VOMITU CRUENTO pulveris drachmas tres, in tres partes æquales diviſi, & in aqua aſſumti, nobiliſſimam uti Medicinam, deprædicat Bocco.

Feminæ graviſſima HÆMORRHAGIA UTERI laboranti, dedit unum fere in pulverem contritum fungum, quem munificentia Sereniſſimæ Reginæ habuit Nobiliſſimus Archiater D. D. ABR. BÆCK, Regii Collegii Med. Præſes, idque ſummo cum ſucceſſu, ut ex literis Ejus ad D. PRÆSIDEM datis, 1755 $\frac{XI}{6}$ didici.

Obſervatio STANCARII de hac planta notatu digniſſima ex *Actis Bononienſibus Tom. I. pag. 158.* deſumta, ſequentia continet: *Multa remedia ad ſupprimendum ſangvinem, ſi qua parte ejus profluvium fiat, a medicis, vel antiquis, vel recentioribus proponuntur, in quibus illuſtria ſunt opiata, alumen, vitriolum. Commendabantur etiam in eundem finem, & piſcis cujusdam oſſa, quem Hiſpani piſcem mulierem vocant, e Braſilia advecta, & item oſſa Hippopotami, & aqua Londinenſis neſcio quæ. Sed hæc quidem vel nihil poſſe adverſus profluvia ſangvinis, vel parum in iis Præſidio eſſe Renhedius animadvertit. Acceſſit ad hæc Fungus melitenſis quidam, quem, quantum ſcio, præter Paullum Bocconem graphice deſcripſit nemo, is eum thyphoidem coccineum melitenſem nominat. Fungum hunc contra profluvia ſangvinis valere plurimum melitenſes putant; quare ſi quando ſangvinem ſiſtere opus habent, continuo hujus fungi pulverem vino, aut juſculo dilutum hauriunt, idque ſe a majoribus ſuis accepiſſe ferunt. Eodem*

nos

hoc fungo non ita pridem Bononienſes medici uti ceperunt, cum adhuc Academia in Marſilii ædibus celebrantur, cumque uſus, atque experimenta opinioni ſic reſponderent, ut facile hoc unum remedium ceteris omnibus ſangvinem ſupprimentibus anteponeretur, res digna Joanni Antonio Stancario viſa eſt, quam ſuo ſtudio, atque induſtria illuſtraret, ne homines opportuniſſimo remedio minus docte, ut adhuc faciebant, in poſterum uterentur. Cum ergo his, quæ ſangvinem ſupprimunt, illud fere commune ſit, ut intus ſumi (ſumere autem intus ſæpe oportet; quippe cauſſa, propter quam ſangvis profluit, ſæpe interior eſt) ſine noxa vix poſſint, propterea quod profluvium, niſi mutata ſangvinis craſi, prohibere nequeunt; habet autem hæc mutatio periculum; idcirco illa ex ſupprimentibus omnibus tutiſſima cenſenda ſunt, quæ minime omnium craſin ſangvinis mutent, & profluvium prohibeant nihilominus. Conſtituit ergo Stancarius de præſtantiſſimis quibusque ſupprimentibus, vitriolo, alumine, melitenſi fungo, aliisque periculum facere, ac videre quam mutationem, alterationemque ſingula efficerent in ſangvine e vena recens extracto; quidquid enim in hoc feciſſent, ſimile aliquid etiam in ſangvine per venas excurrente, ſi intus ſumerentur, factura eſſe exiſtimabat. Scimus Medicos ad hujusmodi conjecturas proclives eſſe. Itaque vaſa paravit quinque vitrea, quorum ſingula unam ſangvinis unciam capere poſſent. In unum fungi melitenſis pulverem conjecit ſemidrachmam; in alterum vitriolum, in tertium alumen, in quartum alumen, & vitriolum ſimul, in quintum denique ſemen hyoſcyami, & papaveris, & paullum opii. Cumque ægro tertiana ſimplici laboranti intermiſſionis die ſangvis forte mitteretur, ſingula deinceps vaſcula venæ ſectæ ſubjecit, ut labentem ſangvinem exciperent, eoque implerentur. His repletis, reliqvum extracti ſangvinis in ſexto quodam vaſe eſt adſervatum eo conſilio, ut ex hujus cum ceteris comparatione, quo in ſangvine mi-

nor

nor mutatio ſecuta eſſet, appareret; qua de cauſa vaſcula omnia ſeorſum, & quieto in loco ſunt poſita, obſervatoque, quo ſeroſa pars ſangvinis ab ea, quæ concreſcere ſolet, melius, commodiusque ſeparata eſſet, in ſequentem diem rejecta. Quamquam res ipſa in opiatis antevertit; nam quo in vaſculo opiata poſita erant, in eo ſtatim magna vis ſangvinis a ſero ſecreta eſt, cum contra in aliis conglutinari potius ſangvis, & concreſcere viſus ſit. Verum ſequenti die Heraclito Manfredio, & Beccario ad obſervationem accerſitis, hæc Stancarius animadvertit.

In eo vaſculo, in quo opiata incluſa fuerant, vis ſeri apparuit a ſangvine ſecreta, non ſolum tanta, quantam ſupra dixi, ſed multo major; eaque pæne tota in gelatinam concreverat inſtar Cornu Cervi, vel etiam concreti illius, quod in ſangvine illorum, qui pleuritide affecti ſunt, ſolet obſervari, nam & color ad flavum, quamquam obſcurius vergebat, & conſtitutio ad polypoſam fere accedebat, & ſuperficies univerſa quadam quaſi membrana obducta erat, quæ cultri anatomici vel acutiſſime aciem poſſet fugere. Quæ omnia eo diligentius animadvertenda ſunt, quod non ſolum opiatorum in ſangvine effecta demonſtrant, ſed etiam quid de illo concreto judicandum ſit, quod in ſangvine pleuriticorum obſervatur. In eo vaſculo, in quo vitriolum ſimul, & alumen ſangvini admixta erant, is in craſſamentum concreverat non admodum durum, & ſine ulla ſeri ſeparatione. In tota ſuperiori facie colorem præ ſe fere rubrum ferebat, præterquam ea in parte, ad quam pulveres ſeſe extulerant, ubi livida, duriorque concretio inſtar eſcharæ apparebat; idemque in fundo obſervabatur, ubi pulveres maximam partem conſederant, quo in fundo licet ſangvis non admodum durus eſſet, obſcurus tamen totus erat, grumoſusque. Atque hæc quidem alumen, & vitriolum conjunctim effecerant; ſeparatim alia præſtiterunt; namque in eo vaſe, in quod alumen ſolum conjectum fuerat,

rat, maxima ſeri vis a craſſamento ſecreta, & craſſamentum ipſum obſcurum, & duriſſimum eſt obſervatum. In eo vero, in quo vitriolum tantum repoſitum fuerat, modica ſeri portio ſecreta eſt, craſſamentum quaſi diſtractum, divulſumque, & in quamplurimos grumos diviſum, quorum non pauci eſcharæ, quam ſupra diximus, præ ſe concretionem ferebant. In eo vaſculo, in quo pulvis melitenſis fungi continebatur, nihil novi accidit, quod in ſangvine e vena miſſo accidere non oportet. Modicum erat ſerum, non nihil flaveſcens, craſſamentum conſiſtentiæ mediocris, color vero ab ore vaſis usque ad imum ſic rutilus, & purpureus, ut hoc certe nomine videretur hic ſangvis illi anteponendus, qui in ſexto vaſe ſine ulla pulveris admixtione fuerat conſervatus, quique (niſi quod paullo minus ſeri ſecretum fuerat, quam e ſangvine ſano ſecerni ſolet) ſic fere ſe habebat, quemadmodum ſi ſanus fuiſſet.

Hæc omnia profecto oſtendunt magnam in ſangvine cum ex opiatis, tum ex alumine, vitriolo mutationem ſequi, ideoque his aſſumtis periculum ſubeſſe aliquod; ac ſi parem afferret melitenſis fungus mutationem, par ſane metus eſſet in omnibus, ſed quando illa mutationem afferunt maximam, hic vero vel nullam, vel ferme nullam, minime dubitandum eſt, quin ſit hic unus ceteris omnibus anteponendus. Hunc enim inter alia tutiſſimum eſſe, & exitus ipſe declarat, & ratio ab experimentis ducta confirmat.

Ex dictis & allatis obſervatorum teſtimoniis ſequitur, quod nulla planta, nulla Medicina, in hunc usque diem detecta magis laudabilem præſtiterit effectum, quam hic fungus in variis *Morbis evacuatoriis ſangvineis*, qua propter omni jure dignum cenſemus ſpecificum officinis noſtris medicis, ut frequentius in uſum trahatur ad conſervationem generis humani.

TANTUM.

A. Åkerman Sculpsit.